

**Ба шурои диссертатсионии 6D.КOA-071
назди Донишгоҳи давлатии омӯзгории
Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни
(ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, бинои 121)**

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба рисолаи диссертатсионии Бобозода Убайдулло Холмирзо дар мавзӯи «Асосҳои методи истифодаи масъалаҳои ҳисобӣ дар дарсҳои химия яке аз воситаҳои ташаккули қобилияти маърифатии хонандагон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 – Назария ва методикаи таълиму тарбия (13.00.02.01-Назария ва методикаи таълими фанҳои табиӣ (таҳсилоти миёнаи умумӣ) (химия))

Мутобиқати диссертатсия бо ихтисос ва самти илм, ки аз рӯйи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Диссертатсияи Бобозода У.Х. дар мавзӯи «Асосҳои методи истифодаи масъалаҳои ҳисобӣ дар дарсҳои химия яке аз воситаҳои ташаккули қобилияти маърифатии хонандагон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 – Назария ва методикаи таълиму тарбия (13.00.02.01-Назария ва методикаи таълими фанҳои табиӣ (таҳсилоти миёнаи умумӣ) (химия)) пешниҳод шудааст, пурра ба шиносномаи ихтисоси мазкур мутобиқат мекунад. Ин таҳқиқот ба яке аз масъалаҳои муҳимми омӯзиши фанни химия бахшида шудааст. Мундариҷаи таҳқиқоти диссертатсионӣ ба нуктаҳои зерини шиносномаи ихтисоси 13.00.02 – «Назария ва методикаи таълиму тарбия (13.00.02.01-назария ва методикаи таълими фанҳои табиӣ (таҳсилоти миёнаи умумӣ) (химия))» мувофиқат мекунад:

- банди 1. Таҳияи назария, ки ба таълими фанҳои мушаххас, аз ҷумла дар сатҳи байнисоҳавӣ; фаъолияти инноватсионӣ таҷрибавӣ омӯзгорони фан ҳамчун яке аз сарчашмаҳои рушди назария ва усулҳои таълим дар соҳаҳои дониш ва сатҳҳо мувофиқат мекунад;

- банди 2. Асосҳои назариявии истифодаи технологияҳои нави педагогӣ ва низомҳои методи таълим, ки инкишофи хонандагонро дар зинаҳои гуногуни таълими химия таъмин мекунад;

- банди 3. Назарияи таҷрибаи пешқадам дар таълими химия ва тарбия;

- банди 8. Назария ва амалияи таҳияи стандартҳои давлатии таҳсилот дар зинаҳо ва соҳаҳои гуногуни таълими химия;

- банди 9. Таҳияи нуқтаи назари методологии мундариҷа ва раванди азхудкунии соҳаи маориф;

- банди 21. Назария ва усулҳои истифодаи воситаҳои техникӣ ва аёни дар соҳаҳои гуногуни дониш ва зинаҳои гуногуни таълим;

- банди 28. Асосҳои назариявӣю методи таҳия ва истифодаи таъминоти илмию методи низомҳои таълими педагогӣ, ки имкониятҳои татбиқшавии фанни химияро таъмин менамоянд.

Мубрам будани мавзӯи таҳқиқот. Дар айни замон дар низоми маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон марҳалаи ислоҳот бо ҷустуҷӯи роҳҳои муносиби баланд бардоштани сифати омода кардани мутахассисон меғузарад. Ояндаи низоми маорифи ҷумҳурӣ ба он вобаста аст, ки вай то чи андоза қувваи интеллектуалиеро, ки барои инкишоф додани қобилияти маърифатии аксарияти аҳоли ва таъмини некуаҳволии онҳо зарур аст, ба вуҷуд оварда метавонад. Ҷомеа ба мутахассисони дорои сатҳи баланди дониши касбӣ ва маърифатӣ ниёз дорад. Вақтҳои охир як қатор қонунҳо ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ қабул карда шуданд, ки сиёсати давлатиро дар соҳаи маориф муайян менамояд, ба навсозии низоми маориф, баланд бардоштани сатҳ ва сифати маърифатнокии аҳоли нигаронида шудаанд.

Мубрамияти кори илмии Бобозода Убайдулло Холмирзо ба амалишавии пешниҳодҳои зерин алоқаманд аст:

1. Ба мақсади таҳким ва навсозии равандҳои таълими илмҳои табиатшиносӣ ва дақиқ, инчунин рушди тафаккури техникийи ҷавонон эълон гардидани солҳои 2020-2040 «20-солаи омӯзиш ва рушди илмҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илм ва маориф» (Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти рақами №1445 аз 31.01.2020 сол) дар ҷомеа пешравиро ба вуҷуд овард.

2. Масъалаи омӯзиши илмҳои дақиқро Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат - Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар паёмашон ба Маҷлиси Миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, нисбат ба соҳаи илми мамлакат чунин баён доштанд: «Мо ба олимони риштаҳои гуманитарӣ эрод надорем, аммо вақти он расидааст, ки олимонро дар соҳаи илмҳои дақиқ тарбият намоем».

3. Ташаббусҳои дигари Президенти кишвар дар ин замина ворид намудани озмуни ҷумҳуриявӣ “Илм-фурӯғи маърифат”, ки дар ин радиф Пешвои миллатамон чунин гуфта буданд: “...зарур мешуморам, ки ба хоҳири боз ҳам бештар ба омӯзиши илмҳои риёзиву дақиқ ва тибӣ ҷалб кардани наврасону ҷавонон, олимону муҳаққиқон ва устодону омӯзгорон ҳамасола озмуни ҷумҳуриявӣ зери унвони “Илм-фурӯғи маърифат” гузаронида шавад”. (11 феввали соли 2021, №АП-44).

4. Масъалаи омӯзиши илмҳои дақиқ дар Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 сентябри соли 2020, №526) дарч гардидааст.

5. Инчунин эълон гардидани “Солҳои рушди саноат-2022-2026” (паём, 21.12.2021), ки пурра ба фанҳои табиӣ дақиқ ва риёзӣ бахшида шудааст, аз мубрам будани мавзӯи таҳқиқот гувоҳӣ медиҳад.

Барои инкишофи фаъолияти маърифатии хонандагон дар раванди таълими химия дар муассисаи таҳсилоти умумӣ ба хонандагон мустақилона аз худ кардани дониш, бедор кардани шавқу завқ ба табиӣ онҳо, барои рушди худшиносӣ шароит фароҳам овардан зарур аст. Агар дар дарси химия супоришҳои истифода шаванд, ки ба ҳалли вазъияти муҳим мусоидат кунанд, унсурҳои фароғатро дар бар гиранд, роҳҳои гуногуни ҳалли онро фароҳам оранд ва инчунин аҳамияти амалӣ дошта бошанд, самарайи бештар медиҳад. Мутаносибан, ташаккули қобилияти маърифатии хонандагони муассисаҳои таълимӣ дар дарси химия ва қонунҳои ташаккули шахсияти омӯзгорони ояндаи химия дар ин самт барои интихоби мавзӯи таҳқиқоти рисолаи мазкур асос гузоштанд.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда:

1. Фаъолияти пайвастаи омӯзгор оид ба ташаккули фаъолияти маърифатии хонандагон дар асоси ҳалли масъалаҳои ҳисобии таълимию маърифатии намунавӣ ва амалии мазмуну сатҳи гуногундошта барои рушди худшиносии хонандагон аз фанни химия;

2. Масъалаҳои таълимию маърифатӣ, ки ҳамчун воситаи таълим амал мекунанд, ба ташаккули қобилияти маърифатии хонандагон, инкишофи қобилияти эҷодӣ ва мустақилияти онҳо дар раванди азхудкунии маводи таълимӣ аз фанни химия нигаронида шудаанд;

3. Методологияи таҳиягардидаи стандартизатсияи малакаҳои самаранокии фаъолияти хонандагон дар асоси ҳалли мустақилонаи масъалаҳои таълимӣ ва маърифатӣ;

4. Модели фарзиявии мазмун ва сохтори вазифаҳои ҳисобии таълимӣ ва маърифатӣ барои хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ аз фанни химия;

5. Таъсири татбиқи методҳо, инчунин шаклҳои таълими омӯзгор, ки ба инкишофи ҷустуҷӯ ва иҷрои инкишофи фаъолияти эҷодӣ нигаронида шудаанд.

Дарҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот бо возеҳии муқаррароти ибтидоии методологӣ ва назариявии таҳқиқот; таҳлил ва баррасии ҳолати проблемаи таҳқиқотӣ дар назария ва амалияи педагогӣ; мунтазамии қор, мурағаб будани асбобҳои илмӣ таҳқиқотӣ;

коркарди математикии натиҷаҳои кори таҷрибавию педагогӣ; эътимоднокии натиҷаҳои бадастомада; таҷрибаи кори чандинсолаи унвонҷӯ дар муассисаҳои таълимӣ таъмин карда мешавад. Диссертатсияи Бобозода У.Х. ҷавобгӯи масъалаҳои баёншуда мебошад.

Дарачаи таҳқиқи мавзӯи илмӣ. Масъалаи фароҳам овардани шароит барои инкишоф ва ҳавасмандгардонии фаъолияти маърифатии хонандагон дар шакли умумӣ аз ҷониби як қатор олимон ва дидактикҳо мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Ҳамин тавр, аҳаммияти таҳқиқот, аз як тараф, ба сохти талаботи иҷтимоии ҷомеа ба муассисаи таҳсилоти умумӣ, ташаккули шахсиятҳои фаъол, ки қобилияти худомӯзии доимӣ доранд, вобаста аст. Аз тарафи дигар, нокифоя кор карда баромадани роҳҳои ҳалли масъалаҳои самарабахши баланд бардоштани шавқу ҳаваси маърифатии хонандагон дар методикаи таълими химия ва дар амалияи муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ ба шумор меравад.

Робитаи таҳқиқот бо барномаҳо ё мавзӯҳои илмӣ. Кор дар асоси нақшаи таҳқиқотии кафедраи методикаи таълими фанҳои табиатшиносии Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав дар мавзӯи «Ҳалли проблемаҳои химиявӣ, биологӣ ва экологӣ ҳамчун воситаи баланд бардоштани сифати таълиму тарбия» дар доираи «Консепсияи гузариш ба низоми нави таҳсилоти миёнаи умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 03 майи соли 2010, №207 тасдиқ гардидааст), Стратегияи рушди маорифи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020, Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2012 №334, Стратегияи омӯзиш ва рушди фанҳои риёзӣ, дақиқ ва табиӣ дар соҳаи маориф ва илм дар давраи то соли 2030 (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 апрели соли 2021, №165) «Бистсолаи омӯзиш ва рушди илмҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илм ва маориф», Паёми Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 26-уми декабри соли 2019, гузаронида шудааст.

Мақсади таҳқиқот - муайян намудани асосҳои дидактикӣ мебошад, ки ба ташаккули фаъолияти маърифатии хонандагони муассисаҳои таълимӣ дар раванди ҳалли масъалаҳои ҳисобии намунавӣ ва амалии таълимию маърифатӣ аз фанни химия мусоидат мекунанд.

Объекти таҳқиқот раванди таълими фанни химия дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва дар Маркази омодагии қаблӣ дар асоси ташаккули фаъолияти самаранок ва мустақилонаи

хонандагон тавассути супоришҳои намунавӣ, амалӣ, ҳисобӣ ва таълимию маърифатӣ мебошад.

Мавзуи таҳқиқот - фаъолияти омӯзгор ва хонандагон дар ташкил ва рафти ҳалли масъалаҳои ҳисобии намунавӣ ва амалии таълимию маърифатӣ, дар раванди таълими химия дар синфҳои 8, 9 ва дар Маркази омодагии қаблӣ мебошад, ки фаъолият ва мустақилияти хонандагонро шавқманд мекунад.

Фарзияи таҳқиқотӣ. Фаъолияти мустақилонаи маърифатии хонандагон самараноктар ва маҳсулноктар хоҳад буд, агар:

- омӯзгорон аз технологияҳои муосири пешқадами таълим истифода намоянд;

- дар раванди таълими химия аз масъалаҳои намунавӣ ва амалӣ, ҳисобии таълимию маърифатӣ истифода баранд;

- ҳангоми таълим меёриҳо ва сатҳи сифати азхудкунии донишҳои нав аз ҷониби хонандагон муайян карда шаванд;

- фаъолияти таълимию маърифатии хонандагон ба мустақилона азхудкунии донишҳои нав нигаронида шавад.

Асосҳои назариявӣ таҳқиқот: таҳлили адабиёти илмӣ, методии соҳаи химия оид ба татбиқи масъалаҳои ҳисобии таълимию маърифатӣ барои ташаккули фаъолияти маърифатии хонандагон, нақшаҳои таълимӣ, ҳуҷҷатҳои меёрий, китобҳои дарсӣ ва адабиёти иловагӣ, умумӣ, муқоиса, таҳлил, ҷамъбасти натиҷаҳои таҳқиқот, шинос шудан бо таҷрибаи омӯзгорони пешқадам.

Сарчашмаҳои маълумот. Барои ҳалли масъалаҳои баррасишаванда сарчашмаҳои зерин истифода шудаанд: адабиёти дидактикӣ, психологӣ ва методӣ оид ба мавзуи таҳқиқот; таҳлили адабиёти таълимӣ-методӣ ва илмӣ, китобҳои дарсӣ ва барномаҳои таълимӣ аз ҷанми химия; усулҳои гузаронидани корҳои хаттӣ ва санҷишӣ; коркарди математикии натиҷаҳои таҳқиқот.

Заминаҳои эмпирикии таҳқиқот: таҳлили назариявӣ, таҳлили эмпирикӣ, мушоҳидаи бевосита ва бавосита, пурсиш, суҳбат, санҷиш, пурсиши саволномавӣ, таҷрибавӣ, педагогӣ, ташхисӣ.

Пойгоҳи таҳқиқот. Таҳқиқот бо хонандагони синфҳои 8-ум ва 9-уми литсейи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав (омӯзгор Шоимардонов М.), литсейи № 1-и ноҳияи Хуросон (омӯзгор Солиева И.А.), муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии № 8-и ноҳияи Хуросон (омӯзгор Бобоева Г.Р.), муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии № 41-и ноҳияи Хуросон (омӯзгор Камолов М.), муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии № 5 шаҳри Бохтар (омӯзгор Шафоати Бозор) гузаронида шуд. Ин таҷриба 20 синфро дар бар гирифт: 10 синфи

таҷрибавӣ бо 218 хонанда ва 10 синфи назоратӣ бо 213 хонанда. Дар гурӯҳҳои Маркази омодагии қаблии Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав бо хонандагони Маркази омодагии қаблӣ дар солҳои таҳсили 2020-2021, 2021-2022 ва 2022-2023, ки дар ҳар соли таҳсил се гурӯҳиро дар бар мегирифт, таҳқиқот гузаронида шуд.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот аз он иборат аст, ки дар ин кор амсилаи ташаккули фаъолияти маърифатии хонандагон аз фанни химия аз ҷиҳати илмӣ асоснок карда шудааст; дар ҷанбаҳои илмӣ-методӣ ва психологию педагогӣ, асоснокии методологияи ташаккули фаъолияти маърифатии хонандагон дар муассисаҳои таълимӣ пешниҳод карда шудааст; натиҷаҳои таҳқиқот саҳмгузори муайян ба амалияи педагогӣ мебошад.

Саҳми шахсии доктараби дараҷаи илмӣ. Саҳми доктараб аз таҳлили маълумоти адабиёт, амалӣ намудан ва коркарди маълумоти таҷрибавӣ, муҳокима ва ҷамъбасти натиҷаҳои таҷрибаи педагогӣ, таҳияи хулосаҳо, навиштан ва тарҳрезии нашрияҳо иборат аст. Доктараб шакли ташкили дарс ва супоришҳои дорои хусусияти таҳқиқотиро мустақилона таҳия намуда, ба шарофати он заминаи методологияи фаъолияти маърифатии хонандагонро дар раванди таълим ташаккул дод. Дар конференсияҳои илмӣ амалии донишгоҳӣ ва ҷумҳуриявӣ аз рафти корҳои иҷрогардида бо наشري мақолаҳои илмӣ гузоришҳо пешниҳод намуд.

Тасвир ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия (гузориши нуктаҳои асосии диссертатсия дар ҳамоишҳои илмӣ).

Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар: конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалии «Дурнамои рушди таҳқиқот дар соҳаи химия ва технологияи пайвастагиҳои гетеросиклӣ» (Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, Душанбе-2012); конференсияи ҷумҳуриявии «Пешомадҳои синтез дар доираи илми химия ва гетеропайвастагиҳо» бахшида ба 20-солагии кафедраи пайвастагиҳои калонмолекула ва технологияи химиявӣ. (Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва Донишқадаи илмӣ-таҳқиқотӣ.-Душанбе-2013); конференсияи олимони ҷавон бахшида ба рӯзи ҷавонони Тоҷикистон дар мавзӯи: «Сиёсати давлатии ҷавонон: ҳолат ва дурнамои он» (Душанбе – 2014); конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявии ҳайати профессорон, омӯзгорон ва кормандони Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. (Душанбе-2018); конференсияи илмӣ-байналмилалӣ «Масъалаҳои химияи физикӣ ва координатсионӣ». (Душанбе-2019); конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ амалии ҳайати устодону кормандони Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав бахшида ба ҷашнҳои 30-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва “Бистсолаи таълим ва рушди фанҳои

табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф (солҳои 2020 - 2040) (Бохтар – 2021) гузориш ва муҳокима карда шудаанд.

Интишорот аз рӯйи мавзӯи диссертатсия. Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар 31 нашрия, аз ҷумла 7 мақола дар маҷаллаҳои тақризшаванда ва ба рӯйхати тавсиявии Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил карда шудаанд, нашр шудаанд.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Рисола аз муқаддима, се боб, хулоса, рӯйхати адабиёт ва замима иборат аст. Рисола дар ҳаҷми 215 саҳифаи чопи компютерӣ оварда шудааст. Матни рисола: 27 ҷадвал, 19 диаграмма, 2 нақша ва 1 расмро дар бар мегирад. Рӯйхати адабиёт аз 309 номгӯ иборат мебошад.

Бобоби якум. Масъалаҳои баланд бардоштани фаъолияти маърифатии хонандагон аз масъалаҳои мубрами илм ва амалияи муосири педагогӣ мебошанд. Таълим ва рушд табиати фаъолиятӣ доранд. Татбиқи шаклҳои фаъолият дар таълим аҳаммияти калон дорад. Натиҷаи таълим, рушд ва тарбияи хонандагон аз сифати таълим ҳамчун фаъолият вобастагӣ дорад. Дар заминаи инсондӯстии таҳсилот, назария ва технологияи мавҷудаи таълими оммавӣ, бояд доир ба ташаккули шахсияти қавӣ андеша намуд. Қобилияти кор ва зиндагӣ карданро инсон бояд дар ҷаҳони доимо тағйирёбанда ва пешраванда дошта бошад. Вай бояд ҷасурона ҳунаро омӯзад, илм омӯзад, дониши худро васеъ намояд, бой гардонад, интиҳоб намояд ва масъулият дошта бошад. Барои амалӣ намудани ин ҳадафҳо қодир бошад, яъне шахсияти рушдкунанда ва татбиқкунандаро бояд тарбия намуд.

Масъалаи ташаккули фаъолияти маърифатии хонандагон ва мустақилияти онҳоро бидуни таҳлили шартҳои фаъолият дар таълим пурра ошкор кардан мумкин нест. Дар илми педагогика дар солҳои охир барои татбиқи амалии шартҳои таълими фаъол корҳои зиёде ба анҷом расиданд. Дар таҷдиди сохтори мундариҷаи таълим, ки дар натиҷаи он сатҳи илмии фанҳои муассисаи таҳсилоти умумӣ баланд шуд ва дар ҷустуҷӯи роҳҳои тақмил додани усулҳои таълим ифода ёфт. Ин барои татбиқи фаъолияти маърифатии хонандагон заминаи мусоид фароҳам меорад.

Боби дуюм. Фаъолияти маърифатӣ дар хонандагон вақте инкишоф меёбад, ки онҳо мустақилона аз худ кардани донишро омӯзанд. Инро метавон бо ёрии ҳадафмандона ташаккул додани малака ва маҳорати онҳо дар ҳалли масъалаҳои таълимӣ ва маърифатӣ ба даст овард. Малакаҳои ташаккулёфта воситаи мустақилона аз худ кардани донишҳои нав на танҳо дар раванди таълим, балки берун аз муассисаи

таҳсилоти умумӣ низ мегарданд. Ҳамин тариқ, ҳалли масъала маъноӣ мустақилона муайян кардани далелҳо, шарҳ додани онҳо, дарёфти намунаҳое, ки онҳо итоат мекунанд, арзёбӣ мекунанд, яъне ҳалли масъалае, ки дар масъалаҳои маърифатӣ таҷассум ёфтаанд.

Моҳияти ҷорӣ намудани масъалаи маърифатӣ дар он аст, ки раванди маърифатии таълимӣ дар ин ҳолат ба раванди маърифати илмӣ наздик шуда, як қисми донишҳои ҷамъкардаи ҷомеаро бо роҳҳои дастраси худ дарк мекунад, ки ҷомеа дар айни замон ин донишро тасдиқ карда метавонад. Вазифаи омӯзгор роҳи инкишофи эҳсосоти мусбиро дар раванди таълим дар хонандагон пайдо намудан мебошад. Ин роҳҳо одӣ буда, онҳо тағйир додани усули кор, эҳсосот, фаъолияти омӯзгорӣ, усулҳои беҳтари таълим, мулоҳизаҳои ҷолибро дар бар мегиранд. Мо бояд роҳҳои нави аслии худро пайдо кунем. Усули нав муваффақияти навро ба вучуд меорад, ба ҳамкориҳои омӯзгор бо хонандагон мусоидат мекунад, мушкилиҳоро ҳал мекунад, тавачҷуҳи бештар ва доимиро ба ин мавзӯ афзоиш медиҳанд.

Истифода бурдани роҳҳои масъалаҳои таълимӣ ва маърифатӣ барои инкишофи малакаҳои муқоисавии хонандагон равона карда шудааст. Он омӯзгоронро вазифадор мекунад, ки ҳангоми таҳияи масъалаҳое, ки ҷустуҷӯи роҳи ҳалли онҳо кори онҳоро душвор мегардонанд, эҳтиёткор бошанд. Бо вучуди ин, хонандагоне, ки ба иҷрошавандагии супоришҳо боварӣ ҳосил карданд, фаъолиятшон ба корҳои наве вобаста аст, ки барои мустақилияти бештари онҳо, барои муносибати эҷодии онҳо пешбинӣ шудаанд. Интиқоли усули мустақилона ба масъалаҳои минбаъда, муҳимтарин нишондиҳандаи азхудкунии он мебошад.

Боби сеюм. Ҳалли масъалаҳои ҳисобии химиявӣ қисми асосӣ ва таркибии раванди таълими химия дар муассисаи таҳсилоти умумӣ мебошад. Дар раванди таълим истифода бурдани масъалаҳои ҳисобӣ ба чуқуртар ва мустаҳкамтар аз худ намудани маводи таълимӣ ёрӣ мерасонад. Масъалаҳои ҳисобӣ алоқаи назария ва амалиро ба вучуд меорад, маҷмуи пурраи малакаҳои амалиро ташкил медиҳад. Масъалаҳои химиявӣ имконият медиҳанд, ки аз ҷиҳати миқдорӣ химия ҳамчун илми дақиқ нишон дода шавад.

Барои ба хонандагон бомуваффақият омӯзонидани ҳалли масъалаҳои ҳисобӣ омӯзгор бояд донанд, ки дар барномаи таълимии муассисаи таҳсилоти умумӣ аз фанни химия чӣ гуна масъалаҳо пешбинӣ шудаанд, сатҳи ҷаҳонбинии онҳо имкон медиҳад, ки курси химияи муассисаи таҳсилоти умумии миёна дар кадом сатҳ аз худ намоёнд, чӣ тавр роҳи ҳалли масъаларо ба хонандагон бояд фаҳмонад ва фаъолияти

хонандагонро барои ҳалли онҳо чӣ тавр бояд ташкил намуд. Дар хонандагон ташаккул додани шавқи омӯзгорони ояндаи химия, қобилияти ҳалли масъалаҳо ҳангоми омӯхтани ҳамаи қисматҳои фанни химия дар курси методикаи таълими химия ба амал бароварда мешавад. Ҳалли масъалаҳои мураккаби химиявӣ имкон медиҳад, ки дониш ва таълимоти гирифташуда ба низом дароварда шавад, инчунин онҳоро дар маводи масъалаҳои мураккабтари химиявӣ кор карда барорад.

Дар раванди ҳалли масъалаҳои тарбиявӣ маърифатӣ аз хонандагон талаб карда шавад, ки пешниҳодҳои илмӣ пешниҳодшударо асоснок ва исбот намоянд, ҳодисаҳои баррасишавандаро таҳлил намуда, мустақилона ҳулоса бароранд. Омӯзгор бояд дар ин кори душвор ба ҳар як хонанда ёрӣ расонад. Ин маънои онро надорад, ки дар баробари омилҳои дуюмдараҷа, ҳангоми ҳалли мушкилот омилҳои дахлдор аз назар дур монад. То ин марҳала дар ҷараёни ҳалли масъала хонандагон одат мекунанд, ки ба саволи омӯзгор мунтазир нашуда, худашон бисёр чизҳоро муҳокима ва равшан кунанд. Аз ин рӯ, кам шудани шумораи саволҳо, натиҷаи афзоиши фаъолияти маърифатӣ ва мустақилияти хонандагон мебошад.

Дар баробари муваффақиятҳо дар матни диссертатсия ба андешаи ман чанд эродҳо ҷой доранд:

1. Дар диссертатсия ҳалли масъалаҳои химиявӣ бо усули “Соати регӣ” барои маҳлулҳо оварда шудааст, хуб мешуд, ки истифодаи ин усул барои дигар намуди масъалаҳо низ оварда мешуд.

2. Баъзе иқтибосҳои дар диссертатсия овардашуда ба адабиёт мувофиқат намекунанд, масалан: сах. 25 [309], сах. 62 [309], сах. 63 [54], сах. 64 [308] ва сах. 71 [207],

3. Дар саҳифаи 20-уми диссертатсия сухан дар бораи ақидаҳои таҳқиқоти Я.А. Коменский ва дар саҳифаҳои 20-ум ва 71-уми диссертатсия сухан дар бораи ақидаҳои таҳқиқоти К.Д. Ушинский меравад, аммо дар рӯйхати адабиёт номи онҳо дида намешавад.

4. Дар рисола баъзе ҳатогҳои техникӣ дида мешаванд, ки ислоҳи онҳо аз манфиат ҳолӣ нест.

5. Дар рисола баъзе ҳатогҳои имлоӣ низ дида мешаванд.

Боиси зикр аст, ки эродҳои ишорашуда арзиши таҳқиқоти анҷомёфтaro ба ҳеҷ ваҷҳ паст намекунанд ва фикр мекунам, ки ислоҳи онҳо ба диссертатсия хусни дигар зам мекунад.

Диссертатсияи Бобозода Ubaydullo Holmirzo дар сатҳи баланди илмӣ назариявӣ ва амалӣ бо назардошт ва талаботи Комиссияи олии аттестатсионӣ таълиф гардидааст, дар таълифи рисолаи илмӣ

мустакилияти муаллиф баръало эҳсос карда мешавад ва корро анҷомшуда ҳисобидан мумкин аст.

Хулоса

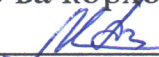
Кори диссертатсионии Бобозода Убайдулло Холмирзо дар мавзуи «Асосҳои методи истифодаи масъалаҳои ҳисобӣ дар дарсҳои химия яке аз воситаҳои ташаккули қобилияти маърифатии хонандагон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 - педагогика аз рӯйи мазмун, ҳаҷм, масъалагузорӣ, муҳокимаронӣ ва хулосаҳо, комилан кори диссертатсионии ба анҷомрасида буда, ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.06.2023, №295 тасдиқ гардидааст, мувофиқат мекунад ва муаллифи он сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 - Назария ва методикаи таълиму тарбия (13.00.02.01-Назария ва методикаи таълими фанҳои табиӣ (таҳсилоти миёнаи умумӣ) (химия)) мебошад.

Номзади илмҳои педагогӣ, муаллими калони кафедраи химияи ва методикаи таълими он, Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ»

 Давлатмуродзода М.Д.

Имзои н.и.п., М.Д. Давлатмуродзодаро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси ДДК

ба номи А.Рӯдакӣ Давлатов М.А.

Суроға: 735360, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Кӯлоб, кучаи Сангак Сафаров, 16. Донишгоҳи давлатии Кӯлоб (ДДК) ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ, факултети химия ва биология.

E-mail: info@kgu.tj Тел.: (83322) 2-35-06

E-mail: umd83@mail.ru. Тел.: +992 987909008.

04.09.2025

